

## Øvelse: Prøv også at bruge alternativt materiale

Al nogenlunde korrekt grønlandsk tekst og tale er mulig tilegnelse. Og det er utvivlsomt godt for din motivation ind imellem at slippe mit system og lege lidt med andre materialer, men pas på. I denne tidlige fase af tilegnelsen er sandsynligheden for at finde autentisk sprog, du har en chance for at kunne forstå (som altså er *comprehensible input*), ikke så stor.

Husk hele tiden, at tilegnelse kun finder sted, når du får sproget som input og bruger det til at forstå ikke bare ordene enkeltvist, men også ordenes struktur og hele tiden medtænker de nye ord, du lærer, i andre kontekster end netop den sætning, du møder i materialet. Simpelthen at læse og forstå en tekst kapitel for kapitel vil afsætte meget lidt tilegnelse og reelt være spild af din tid. Der skal meget mere til. Men det er utvivlsomt sundt for motivationen, at prøve noget nyt, så kast dig endelig ud i alternativerne, men gør det rigtigt!

Christian Berthelsens *Kalaallisut sungiusaatit/ Læsestykker i grønlandsk* (førsteudgave 1981), som er genudgivet i en revideret udgave med titlen *Kalaallisut sungiusaatit 28-t/ 28 læsestykker i grønlandsk* i 2013 kan anbefales som "frikvarter", når du ind imellem trænger til at se noget andet end LearnGreenlandic's hjemmeside.

Men jeg vil stadig indestændigt anbefale, at du efter dit "frikvarter" vender tilbage og fortsætter i systemet, for som tilbuddene er lige nu, er mit system simpelthen det eneste tilbud om *input* i større mængder, du har en chance for at forholde dig til og lære af.

I de følgende øvelser får du nogle forslag til, hvordan du kan udnytte Chr. Berthelsens fine tekster på en måde, der sikrer at du også får noget reelt ud af dine anstrengelser.

Her er først et citat fra begyndelsen af første læsestykke<sup>1</sup>

*Ilinniartitsisoq Hans Jensen Danmarkimi nunaqarpoq. Hvidovreml ilinniartitsisuuvoq. Ukioq ataaseq kalaallisut ilinniarpoq. Kalaallisut oqalulaartarpoq. Jensen aasaq manna Kalaallit Nunaannut aallassaaq.*

*Hans Jensen nuliaqarpoq. Taanna Elsemik ateqarpoq. Else peqqissaasuuvoq. Napparsimmavimmi sulisarpoq.*

### TRIN 1

Allerførst skal du forstå teksten. Du vil opdage, at du her efter modul II's første kapitel endnu ikke har fået glosser og grammatik nok til at forstå alle ordene, men meget af teksten er helt forståelig for dig på nuværende tidspunkt. Her får du listen over ukendte ord i den korte tekst sammen med den glosehjælp, der findes i bogen:

nunaqarpoq - bor

ataaseq

oqalulaartarpoq – han taler lidt

aasaq

manna

peqqissaasuuvoq – hun er sygeplejerske

napparsimmavimmi – napparsimmavik = sygehus

---

<sup>1</sup> Af hensyn til ophavsretten får du kun et kort citat her, men bogen er nem at købe eller låne på biblioteket, så det vil jeg anbefale dig at gøre.

## TRIN 2

Der er en del ord, du ikke kender, så næste trin kunne være, at du går til <https://oqaasileriffik.gl/da/sprogteknologi/live/> og lægger teksten ind i tekstboksen og trykker 'Analysere teksten'

Så får du mange slags hjælp til de ord, du ikke kender. Du får ganske vist samtidig masser af informationer, du ikke rigtigt har noget at bruge til i denne fase af din indlæring, men der er i hvert fald en vigtig information, du kan uddrage, nemlig hvilke stammer og dermed hvilke "ordbogsord", der gemmer sig i de lange ord

nunaqarpoq = "nuna" QAR Der/nv Gram/IV V Ind 3Sg @PRED

ataaseq = "ataaseq" Num Abs Sg @N<

oqalulaartarpoq = "oqalup" Gram/IV LAAR Der/vv TAR Der/vv V Ind 3Sg @PRED

aasaq = "aasaq" N Abs Sg @CL-ADVL>

manna = "manna" Gram/Dem Pron Abs Sg @N<

peqqissaasuvoq = "peqqip" Gram/IV SAR Der/vv Gram/TV HTR Der/vv TUQ Der/vn U Der/nv Gram/IV V Ind 3Sg @PRED

napparsimmavimmi = "napparsimmavik" N Lok Sg @ADVL>

## TRIN 3

Så er det på tide at søge hjælp i ordbogen, så du går til <https://oqaasileriffik.gl/da/>:

- nunaqarpoq blev glosseret til 'bor', men ordet indeholder som det fremgår en stamme, "nuna". En søgning viser, at 'nuna' bl.a. betyder 'land'. Resten af elementerne i 'nunaqarpoq' kender du allerede, så nu fik du lært, at 'bo' ud over det ord du kender i forvejen (*najugaqarpoq*) altså også kan være "nuna"-QAR+{endelse} i hvert fald når ordet som her forbindes med en geografisk lokalitet, og du fik et nyt eksempel til din eksisterende viden om, hvad QAR betyder og gør og hvordan tilhænet gør det
- ataaseq betyder '1' (talord)
- I *oqalulaartarpoq* er der to dele af ordet, som du kender i forvejen, nemlig TAR/pleje at og (V Ind 3Sg) som er endelsen *-poq*. Men stammen "oqalup" og morfemet LAAR er du endnu ikke stødt på. Verber er som bekendt først anvendelige ord, når de har endelse, og i grønlandsk ordbogstradition er det endelsen (Ind 3Sg), der i mange år har været valgt som opslagsord.<sup>2</sup> Vi søger altså ordet *oqaluppoq* og finder oversættelser som "tale", "snakke" etc.

Så mangler vi bare morfemet LAAR. Det søger vi i feltet 'Søg i Derivationsmorfemer' og får betydningen "en smule/lidt, lige". Du ved altså nu, at "oqalup"+LAAR+TAR+3Sg" betyder "han plejer at tale lidt", så en god måde at komme videre på er at træne lidt med dette nye stof plus ting du kan. Du kunne fx lave ord som *oqalunngilanga*, *oqalulaarpit?*, *oqalulaartartunga* og snesevis af andre. Og skulle du komme i tvivl om, hvorvidt du har dannet ordene korrekt (skal det mon være *oqalulaartartunga* eller skal det være *\*oqalullaartartunga*), kan du bare checke på <https://oqaasileriffik.gl/da/sprogteknologi/live/>, hvor du vil finde, at *oqalulaartartunga* leverer den forventede analyse, ("oqalup" Gram/IV LAAR TAR V Par 1Sg) medens *\*oqalullaartartunga* resulterer i et spørgsmålstegn, fordi forsøget ikke blev et korrekt ord.

---

<sup>2</sup> Bemærk at den slags valg er relativt arbitrære. Fx ville vi ikke finde "han taler" i en dansk ordbog, hvor vi længe har haft en tradition for at liste infinitiver ("tale"). På andre sprog kan det være anderledes. Fx har latin valgt at liste 1Sg som opslagsord (*amo/jeg elsker*).

- *aasaq* optræder to gange på <https://oqaasileriffik.gl/da/>. Den ene *aasaq* betyder ‘afhentning’, den anden ‘sommer’. Af konteksten er det vist klart, at *aasaq* her betyder sommer.
- *manna* er et pronomen, der betyder ‘denne’, ‘indeværende’ etc.
- Ordet *peqqissaasuvoq* har en meget lang analyse ("peqqip" Gram/IV SAR Gram/TV HTR TUQ U Gram/IV V Ind 3Sg), hvori indgår en hel del, der endnu er ukendt for dig. Du kan selvfølgelig prøve at slå stammen op som *peqqippoq* og se, at ordet har to helt forskellige betydninger (‘han/hun er rask’ og ‘han/hun gentager noget’), hvilket næppe hjælper dig ret meget endnu. Men noget er trods alt kendt, nemlig (TUQ U -voq/ ‘hun er en, som ..’). Så kan du måske umiddelbart gætte, at ("peqqip" Gram/IV SAR Gram/TV HTR TUQ) må være *sygeplejerske*<sup>3</sup>. En søgning på ‘sygeplejerske’ giver da også *peqqissaasoq*, hvis du ønsker antagelsen bekræftet.
- Endelig er der *napparsimmavimmi*. Som det fremgår af analysen er der også her kendt stof, nemlig at den før nu ukendte stamme *napparsimmavik/ sygehus* står i lokalis så det altså er klart, at *napparsimmavimmi* betyder *på\_sygehuset*

Efter disse tre trin bør teksten være fuldt forståelig for dig og du kan begynde at bearbejde de nye informationer, du netop har indlært med de strategier, der passer i din egen situation og til dit eget gemyt.

Du kunne fx gå på nettet og lede efter nogle af nye gloser og prøve at forstå, hvad de betyder i forskellige kontekster og forstå hvordan og hvorfor de er ændret af tilhæng og endelser i løbende tekst. Du kan også prøve at danne masser af nye ord af de netop indlærte gloser (men husk at checke på <https://oqaasileriffik.gl/da/sprogteknologi/live/> om du rammer korrekt. Det er nemlig en rigtig dårlig ide at indlære af egne fejl og misforståelser!). Du kunne fx danne ord som *Jeg\_vil\_gerne\_være\_sygeplejerske* (*peqqissaasoorusuppunga*) eller *Han\_kunne\_ellers\_ikke\_tænke\_sig\_at\_være\_sygeplejerske* (*peqqissaasoorusunngikkaluarpoq*).

Du kunne også – hvis du har grønlandske bekendte, der har lyst til at være informanter for dig – lave små øvelser à la “Jeg har forstået at LAAR betyder ‘lidt’ i ordet *oqalulaartarpoq*. Så kan jeg måske også sige *Aqaguagu sulilaassaanga/ Jeg skal arbejde lidt i overmorgen*.

Og hvad med andre stammetyper? Er det fx muligt at bruge LAAR også med transitive stammer som *naapip-* og *ilinniartip-* og altså danne ord som *naapilaarpara/ Jeg mødte hende kort og ilinniartilaassavassi/ Jeg skal undervise jer lidt?*

Og hvad med kombinationer med de andre morfemer, du kender? Er fx *suli+LAAR+TUQ* et brugeligt ord *sulilaartoq/ En, som arbejder lidt*. Eller hvad med nægtelser ved LAAR? Du vil opdage, at der her gemmer sig den overraskelse, at kombinationen LAAR=NNGIT oftest giver en helt ny betydning, nemlig ‘slet ikke’, så *sulilaanngilanga* altså er et velformet ord, men et ord, der faktisk ikke betyder ‘Jeg har ikke arbejdet lidt’ men snarere ‘Jeg har overhovedet ikke arbejdet’.

Mulighederne er nærmest uendelige. Det eneste, du bare ikke må gøre, er det som de fleste forfalder til, nemlig at stille dig tilfreds med at du kan læse og forstå teksterne som de står og derefter umiddelbart gå videre til næste lektion i lærebogen eller en anden tekstbog, for det afsætter kun meget lidt tilegnelse.

---

3 Titlen er besluttet af en orddannelse, der element for element betyder ‘en\_der\_bestræber\_sig\_på\_at\_gøre\_rask’)